УДК 330.331.1

О. Й. Лесько
О. Р. Лещенко

ШЛЯХИ УДОСКОНАЛЕННЯ УПРАВЛІННЯ ІННОВАЦІЙНИМИ ПРОЦЕСАМИ НА ПІДПРИЄМСТВІ

Вінницький національний технічний університет

Анотація
В статті розглянуто теоретичні та практичні питання проблем та розвитку інноваційних процесів підприємства та шляхи удосконалення їх управління.
Ключові слова: інноваційні процеси, інноваційна діяльність, управління, тощо.

Abstract
The article considers theoretical and practical issues of problems and developments of innovative processes of the enterprise and ways to improve their management.
Keywords: *innovative processes,* innovation activities, management, ets.

Вступ

Зростання економічного потенціалу України за рахунок підвищення питомої ваги нових технологій у структурах промислового виробництва буде сприяти індустріалізації його розвитку. Визначення шляхів прискореного впровадження нових технологій в промислове виробництво передбачає врахування його особливостей, вивчення суттєвості та економічної природи структурних зрушень, що відбуваються в країні.

Управління інноваційними процесами охоплює стратегічні та оперативні аспекти і має бути, з одного боку, націленим на створення або оперативне залучення інновацій, які забезпечуватимуть збереження і зміцнення ринкових позицій підприємства у тривалій перспективі, а з іншого — на систематичну й цілеспрямовану діяльність із вдосконалення існуючих технологій [1].

Використання програмно-цільового підходу, принципи якого конкретизуються в просторі та в часі на базі комплексу виробничих, організаційних, науково-дослідних, технологічних і фінансових заходів, що мають сприяти активізації процесів впровадження і використання нових технологій у регіональному промисловому виробництві, є на сьогодні надзвичайно актуальним.

Проблемами дослідження інноваційної діяльності та, зокрема, інноваційними процесам займались і займаються відомі вітчизняні учені: О.І.Амоша, Л.В.Барташев, Б.В.Буркинський, В.І.Захарченко, Л.О.Збарська, а також закордонні: Дж.М.Кейнс, Дж.Гелбрейт, Й.Шумпетер.

Результати дослідження

Під час проведення дослідження було проаналізовано сучасного стану інноваційного розвитку та проблеми розвитку інновацій в Україні. Визначено, що об’єктом Державного регулювання інноваційної діяльності є інноваційний процес, який є складовою частиною економічної системи держави і визначає ефективність усього суспільного виробництва. Зростаюча роль і масштаби інноваційних процесів у житті кожного підприємства та всього суспільства роблять необхідним розв'язання теоретичних і практичних питань організації та управління інноваційними процесами.

Управління інноваційним процесом — невід'ємна складова діяльності сучасного підприємства, що охоплює планування, організування та стимулювання інноваційної діяльності, реалізацію інноваційних проектів, розрахованих на отримання конкурентних переваг і зміцнення ринкових позицій підприємства.

Тобто, можна зробити висновок, що успіх будь-якого підприємства залежить від своєчасної відмови від виробництва малоефективних, морально застарілих товарів і технологій та переходу на інновації, що забезпечують ширші можливості задоволення потреб, запитів і смаків споживачів, а також більш раціональну й економічну їх реалізацію у виробничому процесі.

З'ясовано, що інноваційна діяльність підприємств України в період реформування економіки зазнала негативних змін, які обумовлені впливом зовнішніх та внутрішніх факторів. До числа зовнішніх факторів слід віднести:

- економічні (системна криза в державі, інфляція, великі норми оподаткування, розрив економічних звязків, відсутність державного фінансування);
- політичні (нестабільність, несвоєчасність, а інколи і нездатність уряду проводити реформи й приймати відповідні нормативні акти);
- юридичні (недосконаліть законодавчої бази, відсутність необхідних й дійових правових і нормативних актів стосовно регулювання інноваційної діяльності);
- науково-технічні (недосконаліть науково-технічної політики держави, недостатність досвіду з питання купівлі-продажу ліцензій, несприятливий інноваційно-інвестиційний клімат, відсутність ефективної системи заохочення вітчизняного науковця та винахідника);
- соціальні (низький рівень життя, тенденція до зниження чисельності населення, відплив кадрів, старіння нації, зниження рівня кваліфікації через еміграцію фахівців до інших країн та перехід до більш перспективних сфер, що надають можливість вищого заробітку) [2].

До внутрішніх факторів, які вплинули на інноваційну діяльність, слід віднести: скорочення показників зняття з виробництва застарілих видів техніки, введення в дію механізованих та автоматизованих ліній, недостатній обсяг проведених маркетингових досліджень, відсутність належного заохочення винахідника і раціоналізатора, низький рівень інноваційної культури тощо. Це - наслідок недосконалості та відсутності ефективної системи стимулювання інноваційної діяльності підприємства взагалі.

Проаналізовано різні методи оцінки інноваційної діяльності та обґрунтовано вибір кращого методу економічної оцінки інноваційних процесів на підприємствах.

Потрібно підкреслити, що традиційні методи оцінювання економічної ефективності реальних інвестицій, що вкладаються в інноваційний проект чи програму, мають значні недоліки, які унеможливлюють їх використання в умовах ринкової економіки. Так, ці методи не враховують чинник часу, оскільки ні величина прибутку, ні обсяг інвестицій не приводяться до їх теперішньої вартості. Окрім цього дані методи не враховують існуючих у ринковій економіці ризику та інфляції.

Тому для оцінювання ефективності реальних інвестицій, що вкладаються в інноваційний проект, використовуються методи, адаптовані до ринкових умов господарювання [3]. Ці методи базуються на таких принципах:

- повернення інвестованого капіталу повинно здійснюватись у вигляді грошового потоку, який диференціюється по роках;
- повинно здійснюватись обов'язкове приведення величини капіталу, що вкладається в інноваційний проект чи програму, та грошового потоку до їх теперішньої вартості;
- встановлюється залежність ставки дохідності, яка використовується для приведення грошового потоку та капіталу доїх теперішньої вартості, від виду інноваційного проекту, мети здійснення інвестицій.

Тобто, можна сказати, що економічну ефективність впровадження інновацій на підприємствах можна визначити за допомогою різних показників та методів, які мають повністю відобразити очікувану ситуацію.

Інвестиційно-інноваційні програми, ґрунтуючись на загальних принципах циклічного розвитку науково-технічного прогресу, визначають об'єктивну потребу зміни поколінь техніки і технологій; розглядають можливі альтернативні варіанти впровадження науково-технічних нововведень; оцінюють вартість необхідного рівня ефективності і термінів їхнього впровадження.

Інвестиційно-інноваційні програми – це довготривалі за часом і досить високо вартісні заходи економічної діяльності. Результати впровадження інвестиційно-інноваційних програм мають забезпечувати значне підвищення рівня фінансової ефективності функціонування підприємства [4].

Проаналізовано фінансово-економічні показники діяльності ПрАТ «Барський машинобудівний завод» протягом 2018–2020 рр. які показали, що протягом даного періоду підприємство скорочувало обсяги реалізації своєї продукції. Внаслідок цього відбулася криза прибутковості підприємства. Зміни такого характеру сигналізують про можливе входження підприємства у стан збитковості у найближчі роки. Однак величина власного капіталу підприємства поступово зростає протягом усього досліджуваного періоду за рахунок реінвестованого прибутку.

Дослідивши стан підприємства та проаналізувавши основні економічні результати його діяльності, можна дійти висновку, що незважаючи на те, що ПрАТ «Барський машинобудівний завод» має тривалий досвід діяльності та достатній загальний потенціал все ж загальноекономічні кризові явища

в Україні значно вплинули на його діяльність. Серед негативних змін слід відзначити: зменшення обсягів виробництва та реалізації, зростання витрат, зниження прибутковості підприємства.

В розрізі теми дослідження було проведено оцінку ефективності інноваційного процесу, ПрАТ «Барський машинобудівний завод», в результаті якого було встановлено, що коефіцієнт оновлення основних засобів зростає і у 2020 році становить 0,071, що є вищим за 0,038 у 2019 році на 86,8%. Це свідчить про те, що підприємство постійно замінює старе обладнання новим, більш модернізованим. Коефіцієнт наукомісткості виробництва у 2020 році збільшився порівняно з 2019 на 78,6% і дорівнює 0,075. Це означає, що 7,5% витрат підприємство спрямовує на інноваційну діяльність. Наступним показником, який характеризує інноваційну активність є коефіцієнт використання власних розробок, який характеризує рівень власного наукового забезпечення інноваційної діяльності і показує яка кількість розробок впроваджується у виробництво. Тут також прослідковується збільшення у 2020 році порівняно з 2018 на 91,2%, хоча у 2018 році він зменшився у порівнянні з 2018 на 35,8%. Крім того встановлено, що підприємство не залучає інших розробок крім своїх, тим самим воно, можливо, стимулює власних працівників до створення розробок та удосконалення. Коефіцієнт оновлення продукції на протязі даного часу змінювався по-різному. Спочатку у 2019 році він зменшився на 40,4% порівняно з 2018 роком, та уже у 2020 році ситуація кардинально змінилась, і даний показник збільшився на 97,1%. Це означає, що підприємство виготовляє продукцію, яка є новою, і можна зробити висновок про доцільність її фінансування, адже нова продукція є, як правило, конкурентоспроможною.

Щодо коефіцієнта оновлення технології, то можна сказати, що він змінювався аналогічно до попереднього, тобто у 2019 році спостерігалось зменшення, а у 2020 році – збільшення, і він дорівнював 0,29. Дане оновлення сприяє підвищенню якісних параметрів продукції, що теж є важливим для покупця.

Тобто, можна зробити висновок, що оскільки оновлювались технології та продукція, то це свідчить, що даний об'єкт господарювання займався інноваційною діяльністю, тобто інноваційно розвивався. Частка конкурентоспроможної продукції у 2020 році збільшилась на 0,22 (33,8%) порівняно з 2019 роком і дорівнювала 0,87.

Оновлення технологій та продукції, впровадження власних розробок підприємством у 2020 році призвело до збільшення фондовіддачі на 35,3%. Тобто, можна говорити про ефективну інноваційну діяльність ПрАТ «Барський машинобудівний завод».

Отже, з'ясовано, що основою успішного функціонування та розвитку будь-якого підприємства є удосконалення інноваційного процесу, що забезпечує конкурентоспроможність підприємства та його прибутковість, а це в свою чергу сприяє стійкості підприємства в умовах кризи.

Висновки

На рівні підприємства можна виокремити такі основні напрямки удосконалення системи управління інноваційними процесами та інноваційною діяльністю [5]:

1) розробка інноваційної стратегії підприємства та послідовна її реалізація;

2) використання системного підходу під час здійснення технічного переозброєння та модернізації виробництва, створення унікальних технологій на всіх стадіях виготовлення продукції з метою збільшення її інтелектуальної складової та конкурентоспроможності;

3) впровадження інноваційного менеджменту в систему внутрішньо-фірмового управління;

4) пошук джерел інвестування інноваційного розвитку виробництва;

5) фінансування інноваційної розробки та реалізації інноваційних проектів;

6) впровадження нових, прогресивних форм організації праці, створення ефективної системи мотивації інноваційної діяльності;

7) інвестування розвитку трудових ресурсів та нарощування інтелектуального капіталу підприємства тощо.

Таким чином, можна зробити висновок, успіх будь-якого підприємства залежить від своєчасної відмови від виробництва малоефективних, морально застарілих товарів і технологій та переходу на інновації, що забезпечують ширші можливості задоволення потреб, запитів і смаків споживачів, а також більш раціональну й економічну їх реалізацію у виробничому процесі.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Лесько О.Й. Управління ризиками інноваційно-інвестиційної діяльності як основа стійкого економічного розвитку вітчизняних підприємницьких структур за умов глобалізації /О.Й. Лесько, І.В. Причепа, Н.М. Малініна // Соціально-економічні аспекти розвитку підприємництва в Україні : колективна монографія. – Умань : Видавець «Сочінський В.В.»,

2018. – С. 216–223.
2. Проблеми інноваційного розвитку національної економічної системи за умов глобалізації / О.Й. Лесько, І.В. Причепа, Н.М. Малініна // Актуальні питання сучасної економіки : матер. IX Всеукр. наук. конф., 22 грудня 2017 р. – Умань : Видавець «Сочінський М.М.», 2017. – С. 116–118.
3. Мержа С. І. Інноваційна діяльність у промисловості: сучасний стан та напрямки активізації в Україні / С. І. Мержа // Актуальні проблеми економіки.-2018.-№5.-С. 155-159.
4. Міністерство промислової політики України [Електронний ресурс]: — Режим доступу: industry.kmu.gov.ua.
5. Сікорська Л. В. Шляхи удосконалення управління інноваційною діяльністю підприємства на сучасних умов [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://conferences.vntu.edu.ua/index.php/all-fm/all-fm-2018/paper /view.

Лесько Олександр Йосипович – канд. екон. наук, доцент, професор кафедри економіки підприємства та виробничого менеджменту, Вінницький національний технічний університет, м. Вінниця, e-mail: lesko@vntu.edu.ua.
Лещенко Олександр Русланович – магістр групи МПОУ-20мз, факультет менеджменту та інформаційної безпеки, Вінницький національний технічний університет, Вінниця.

Lesko Oleksandr – Dr. Sc. (Eng.), Professor, Head of the Department of Enterprise Economics and Production Management, Vinnytsia National Technical University, Vinnytsia.
Leshchenko Oleksandr R. – master, Faculty of Management and Information Security, Vinnytsia National Technical University, Vinnytsia.